

بررسی زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه و نیز ظرفیت فراگیران برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی*

دکتر محمدجواد لیاقت دار^۱

علی بیرمی پور^۲

فریبا محسنی مقدم^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه و ظرفیت فراگیران برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی است. در این پژوهش از روش تحقیق توصیفی-پیمایشی بهره گرفتیم و جامعه آماری آن را همه دبیران زبان انگلیسی دوره متوسطه در چهار شهرستان کشور (تهران، اصفهان، شیراز و کرمان) تشکیل می‌دهند.

حجم نمونه آماری در این تحقیق، با استفاده از فرمول کوکران، ۳۱۴ نفر برآورد گردید؛ جهت دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر، با ۱۰ نفر از کارشناسان اعم از اساتید آموزش زبان انگلیسی، برنامه‌ریزی درسی و روان‌شناسی، در سطح دانشگاه‌های همان شهرستان‌ها، مصاحبه انجام گرفت. کارشناسان با روش نمونه‌گیری هدفمند و دبیران با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات با یک پرسشنامه ۶۰ گویه‌ای محقق ساخته، دو سؤال کوتاه پاسخ و مصاحبه نیمه سازمان یافته، صورت گرفت. روایی صوری و محتوایی سؤالات پرسشنامه و مصاحبه با بهره‌گیری از نظر متخصصان و پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ۰/۸۹ برآورد شد. داده‌های حاصل از مصاحبه با روش مقوله‌بندی، و داده‌های حاصل از پرسشنامه با استفاده از تکنیک‌های آمار توصیفی و استنباطی، شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، t تک نمونه‌ای، تحلیل واریانس (ANOVA)، آزمون توکی و t همبسته تحلیل شدند.

* تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۰/۸۶ تاریخ آغاز بررسی: ۱۳۹۱/۱۲/۸۶ تاریخ تصویب: ۱۳۹۱/۷/۸۸

۱- دانشیار دانشگاه اصفهان. (پست الکترونیکی: mjavad_liaghatdar@yahoo.com)

۲- دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه اصفهان. (پست الکترونیکی: a-b-613@yahoo.com)

۳- دبیر ارشد زبان انگلیسی. (پست الکترونیکی: f-m-1616@yahoo.com)

نتایج پژوهش نشان داد از نظر دبیران و کارشناسان «زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه» و «ظرفیت و توان فراگیران»، برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی بیش از سطح متوسط است؛ به عبارت دیگر، هم زمینه‌های فرهنگی و روانی و هم ظرفیت و توان کافی در فراگیران برای آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی وجود دارد.

کلید واژه‌ها: زمینه‌های فرهنگی و روانی، ظرفیت فراگیران، زبان انگلیسی، دوره ابتدایی

مقدمه

توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، توریسم، پدیده جهانی شدن و ضرورت توسعه ارتباطات با سایر ملل، بسیاری از کشورها را بر آن داشت تا برنامه‌ها و روش‌های آموزش زبان انگلیسی خود را اصلاح کنند (سونگوک، ۲۰۰۵^۱، چانگ، ۲۰۰۶^۲)؛ از جمله این اصلاحات می‌توان به آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی اشاره کرد. برای مثال در عربستان (باچرمن، ۲۰۰۷^۳)، امارات متحده عربی (عبادی، ۱۳۸۳) و کویت (ال درویش، ۲۰۰۶^۴)، آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی آغاز می‌شود. همچنین، آغاز آموزش زبان انگلیسی در تایوان (چان، ۲۰۰۶^۵)، تایلند (هسیه، ۲۰۰۶^۶) و کره جنوبی (سونگوک، ۲۰۰۵)، از پایه سوم ابتدایی است. اما بر اساس مطالعات انجام شده، زمانی که به آموزش زبان انگلیسی در ایران اختصاص دارد، کافی نیست (بیرمی پور، ۱۳۸۵؛ قاسمی، ۱۳۷۵؛ محمدآبادی، ۱۳۷۳ و عنابی سراب و زارعی نیستانک، ۱۳۷۵). شاید همین کم توجهی در نظام برنامه‌ریزی درسی موجب شده است که حتی برخی تحصیل‌کردگان داخل کشور، مهارت کافی در استفاده از منابع خارجی و یا تسلط به مکالمه زبان انگلیسی را نداشته باشند؛ این امر دسترسی آسان به پیشرفت‌های علمی را محدود می‌کند (عبادی، ۱۳۸۳).

آموزش زبان انگلیسی در نظام رسمی کشور، در دوره‌های راهنمایی و متوسطه جای گرفته است و از «پایه اول راهنمایی» در ۱۲ سالگی آغاز می‌شود و تا ۱۸ سالگی ادامه دارد. به عبارت دیگر، آموزش زبان انگلیسی در جدول برنامه‌های درسی دوره ابتدایی گنجانده نشده است. در

۱- Soung Ok

۲- Chang

۳- Bacherman

۴- AL-Darwish

۵- Chun

۶- Hsieh

پایه اول دوره راهنمایی، دو ساعت و در پایه‌های دوم و سوم هر کدام چهار ساعت در هفته به آموزش زبان انگلیسی اختصاص دارد. دانش‌آموزان دوره متوسطه نیز، در پایه اول سه ساعت و در پایه‌های دوم و سوم هر کدام دو ساعت و در پیش‌دانشگاهی چهار ساعت در هفته، به آموزش زبان انگلیسی می‌پردازند.

مجموع ساعات آموزش زبان انگلیسی تا پایان دوره متوسطه در ایران حدود ۴۵۰ ساعت است. در حالی که مطالعه‌ای تطبیقی در این خصوص نشان می‌دهد، طول دوره‌های آموزش زبان‌های خارجی در ایران در مقایسه با کشورهای ژاپن، سریلانکا، کره جنوبی، فیلیپین، تایلند، اندونزی و چین، تقریباً ۱/۵ سال از حداقل طول دوره این کشورها کمتر است. همچنین، سقف ساعات آموزش زبان انگلیسی در ایران نیز ۲۵۰ ساعت کمتر از حداقل سقف ساعات در کشورهای مورد مطالعه می‌باشد (دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی، ۱۳۸۲، به نقل از عبادی، ۱۳۸۳). با توجه به اینکه زمان آغاز آموزش زبان انگلیسی در این کشورها به دوره ابتدایی تغییر کرده است، بنابراین هم‌اکنون این فاصله بیشتر شده است.

بررسی فراگیری زبان خارجی به بررسی عوامل بیرونی و درونی نیاز دارد. ویژگی دستوری، واژگانی، نظام واجی، آوایی و میزان حمایت جامعه از زبان خارجی، میزان کاربرد آن در امور گوناگون و اعتبار و جایگاه اجتماعی آن، از عوامل بیرونی مؤثر در فراگیری زبان خارجی است. همچنین، خصوصیات جسمی و روحی، رشد شناختی، استعداد و انگیزه فردی زبان‌آموز را می‌توان از عوامل درونی مؤثر در یادگیری زبان خارجی دانست (کمالی، ۱۳۸۴). چاپارو^۱ (۲۰۰۶) معتقد است برای درک فرایند پیچیده فراگیری زبان خارجی، باید محیط‌های گوناگون یادگیری و عوامل آن‌ها را شناخت.

داناتو^۲ (۲۰۰۰)، لانتالف^۳ (۲۰۰۰) و لانتالف و اپل^۴ (۱۹۹۴) بر این باورند که چون فراگیری زبان خارجی جدا از بافت اجتماعی و فرهنگی آن صورت نمی‌گیرد، بنابراین برای فراگیری کارآمد آن باید ساختار فرهنگی و اجتماعی این بافت مورد توجه قرار گیرد. فرایند تدریس اثربخش، سطح تحصیلات والدین، سن آغاز یادگیری زبان، هوش و فهم دانش‌آموزان در میزان

۱- Chaparro

۲- Donato

۳- Lantolf

۴- Lantolf and Apple

موفقیت آنان مؤثر است (دنووان و گروس،^۱ ۲۰۰۱). به زعم مارتینز پانس،^۲ (۲۰۰۲) و وود،^۳ (۲۰۰۲) نقش والدین در یادگیری کودکان در سنین اولیه بسیار اساسی است.

یادگیری زبان خارجی در دوران کودکی به دلیل ظرفیت انعطاف پذیری مغز، قبل از کامل شدن جریان یک سویگی^۴ مؤثرتر و پایدارتر است. مغز انسان در کودکی و قبل از بلوغ، سریع تر رشد می کند و ظرفیت فرد جوان در آموختن زبان جدید به مراتب بیشتر از فرد بالغ است (کمالی، ۱۳۸۴). همچنین، بررسی های مغزنگاری با گسیل پوزیترون نشان می دهد مغز بچه های چهار ساله دو برابر مغز بزرگسالان فعالیت دارد؛ بالا بودن سطح فعالیت مغزی، موجب برقراری تریلیون ها ارتباط میان نرون های مغزی می شوند و یادگیری زبان را تسهیل می کنند (میلز،^۵ ۱۹۹۸).

مارکوس^۶ (۱۹۹۸) در گزارشی عنوان کرد که فراگیرانی که چهار یا پنج سال زبان خارجی خوانده باشند، در آزمون های استاندارد درس ریاضیات، بهتر از بقیه عمل می کنند. داعاد^۷ (۲۰۰۱) معتقد است آموزش زبان دوم اگر از دوره ابتدایی آغاز نشود، تلفظ فراگیران هرگز مانند تلفظ بومی آن زبان نخواهد شد. اگر آموزش زبان خارجی از سنین پایین آغاز شود، توانایی شناختی افراد افزایش می یابد و این افراد در فعالیت های کلاسی، فراتر از انتظار ظاهر خواهند شد (داعاد، ۲۰۰۱). شاید به همین دلیل باشد که هم اکنون در بسیاری از کشورهای جهان، آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی آغاز می شود.

زمان از عوامل مؤثر بر یادگیری زبان است، هر چه زمان یادگیری طولانی تر باشد، بازده بیشتری خواهد داشت (یورودایس،^۸ ۲۰۰۱؛ داعاد ۲۰۰۱؛ مارزانو،^۹ ۲۰۰۰؛ کمالی، ۱۳۸۴؛ آشر و گارسیا،^{۱۰} ۱۹۸۲ و ایاما،^{۱۱} ۱۹۷۹). بسیاری از کشورها در سال های اخیر، تعداد ساعات

۱- Donovan and Gross

۲- Martinez-Pones

۳- Wood

۴- Uni Lateralization

۵- Mills

۶- Marcos

۷- Da'ad

۸- Eurydice

۹- Marzano

۱۰- Asher and Garcia

۱۱- Oyama

آموزش زبان انگلیسی را در طول هفته افزایش داده‌اند و همچنین آموزش این زبان به دوره ابتدایی تعمیم یافته است.

سازمان رفاه کودکان^۱ (۲۰۰۲) در گزارشی عنوان کرد ۸۰ درصد والدین تایوانی معتقدند بچه‌ها باید یادگیری زبان انگلیسی را از سنین اولیه و با آغاز آموزش خواندن و نوشتن شروع کنند. پژوهش‌های فراوان نشان داده‌اند آموزش زبان در سنین پایین نه تنها اضطراب و تشویش به همراه ندارد (هارت و همکاران،^۲ ۱۹۹۸ و استیپک و همکاران،^۳ ۱۹۹۸)، بلکه این آموزش‌ها در عملکرد موفقیت‌آمیز آنان در تحصیلات عالی نیز مؤثر خواهد بود (هافمن و اسپیر،^۴ ۲۰۰۰ و مارکون،^۵ ۱۹۹۹). به علاوه، آغاز آموزش زبان انگلیسی ضمن این که مهارت‌های بالای شناختی را در کودکان تقویت می‌کند (استیپک و همکاران، ۱۹۹۸)، هم‌چنین در صورت مناسب بودن محتوای آموزشی، مهارت‌های مثبت اجتماعی را نیز افزایش خواهد داد (جونز و کولو،^۶ ۱۹۹۹ و مارکون، ۱۹۹۹).

کو^۷ (۱۹۹۳) گزارش کرد که در سال ۱۹۹۳ میلادی در ۵۰ کشور دنیا آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی، امری اختیاری بود. اما در همان زمان آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی در ۲۵ کشور دنیا اجباری بود. با توجه به این که زبان رسمی ۵۲ کشور دنیا انگلیسی است (ساجیث،^۸ ۲۰۰۵) و با توجه به این که از سال ۱۹۹۳ میلادی به بعد، بسیاری از کشورهای دیگر از جمله ژاپن، کره، کویت، آرژانتین، تایلند و تایوان، چین، بنگلادش و عربستان سعودی نیز آموزش زبان انگلیسی را در دوره ابتدایی اجباری کرده‌اند، به نظر می‌رسد فرایند آموزش زبان انگلیسی در جوامع گوناگون دچار تحولات اساسی شده است.

بنابراین، لازم است دست اندرکاران نظام آموزشی ایران با توجه به شرایط امروز جامعه جهانی و ضرورت توانایی برقراری ارتباط مؤثر افراد با جامعه بین‌المللی، برنامه‌های آموزش زبان انگلیسی و به خصوص مسئله آموزش این زبان در دوره ابتدایی را با وسعت نظر بیشتری

۱- Organization of Children Welfare

۲- Hart, et al

۳- Stipek, et al

۴- Huffiman and Speer

۵- Marcon5

۶- Jones and Cullo

۷- Ko

۸- Sajith

مورد نظر قرار دهند. به نظر می‌رسد اگر زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه (عوامل بیرونی) و ظرفیت و توان فراگیران (عوامل درونی) برای تحقق آموزش زبان انگلیسی مناسب باشد، وقت آن فرا رسیده است که با روشی منطقی، روان‌شناسانه و نظام‌مند، آموزش زبان انگلیسی را در سن و جایگاه مناسب خویش قرار دهند تا دستیابی افراد جامعه به توانایی استفاده صحیح و کارا از این زبان بین‌المللی امکان‌پذیر شود.

اما از آنجا که آموزش ماهیتی فرهنگی دارد (استیگلر و هیبرت،^۱ ۱۹۹۹) و بافت فرهنگی، شرایط و منابع هر جامعه‌ای از سایر جوامع متفاوت است، بدین وسیله و برای دستیابی به اطلاعاتی دقیق و کارشناسانه در راستای تحول آموزش زبان انگلیسی، پژوهش حاضر، به بررسی امکان آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی می‌پردازد. مؤلفه‌هایی که در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرند، عبارتند از: «منابع انسانی»، «منابع کالبدی»، «زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه»، «دسترسی به محتوای آموزشی مناسب» و «ظرفیت و توان دانش‌آموزان ابتدایی کشور» برای پذیرش این طرح.

با توجه به گستردگی مطالب، در این مقاله دو مؤلفه «زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه» و «ظرفیت و توان فراگیران» برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی، مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

سوالات پژوهش

- آیا از نظر دبیران زبان انگلیسی و کارشناسان شهرهای تهران، اصفهان، شیراز و کرمان زمینه‌های فرهنگی و روانی مناسب در جامعه برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی وجود دارد؟
- آیا از نظر دبیران زبان انگلیسی و کارشناسان شهرهای تهران، اصفهان، شیراز و کرمان دانش‌آموزان ابتدایی ظرفیت و توان یادگیری زبان انگلیسی را در این دوره دارند؟

روش پژوهش

روش پژوهش در این بررسی، توصیفی و از نوع پیمایشی است. جامعه آماری آن را همه دبیران

زبان انگلیسی شاغل در دوره متوسطه در دبیرستان‌های شهرهای تهران، اصفهان، شیراز و کرمان تشکیل می‌دهند. برای انتخاب کارشناسان از روش نمونه‌گیری هدفمند و برای انتخاب دبیران از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم بهره‌گرفتم که با استفاده از فرمول کوکران^۱ ۳۱۴ نفر برآورد گردید. از این تعداد، ۵ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن، در تحلیل داده‌ها لحاظ نشد.

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد نمونه آماری برحسب جنسیت به تفکیک شهرستان

جمع	مرد		زن		جنسیت شهرستان
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۷۷	۴۲/۹	۳۳	۵۷/۱	۴۴	اصفهان
۹۱	۳۵/۲	۳۲	۶۴/۸	۵۹	تهران
۵۹	۳۰/۵	۱۸	۶۹/۵	۴۱	کرمان
۸۲	۴۳/۹	۳۶	۵۶/۱	۴۶	شیراز
۳۰۹	۳۸/۵	۱۱۹	۶۱/۵	۱۹۰	جمع

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، شامل پرسشنامه، دو سؤال کوتاه پاسخ و نیز مصاحبه نیمه‌سازمان یافته^۲ بود. با توجه به این‌که در خصوص موضوع پژوهش، پرسشنامه استاندارد شده‌ای وجود نداشت، پژوهشگر از پرسشنامه محقق ساخته بهره‌گرفت. تعیین مؤلفه‌های پرسشنامه و گویه‌های هر مؤلفه، پس از گذراندن فرایندی طولانی مدت و بررسی‌های بسیار و اعمال چندین بار اصلاحات علمی و ویرایشی، در نهایت با پرسشنامه‌ای در قالب ۵ مؤلفه و ۶۰ گویه که بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت^۳ تنظیم شده بود، تهیه گردید.

ضریب پایایی^۴ کل پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و ضریب پایایی مؤلفه‌های «زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه» و «ظرفیت و توان فراگیران» برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی که مورد بحث این مقاله هستند، به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۹۱ برآورد شدند.

۱- Cochran

۲- semi-structured

۳- Likert

۴- reliability coefficient

اساتید بخش زبان انگلیسی، علوم تربیتی و روان‌شناسی، نظر خواهی از کارشناسان دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتب درسی زبان، دفتر تکنولوژی وزارت آموزش و پرورش و سرگروه‌های زبان انگلیسی در سازمان آموزش و پرورش شهر تهران، روایی^۱ صوری و محتوایی سؤالات پرسشنامه را مورد بررسی، تحلیل و تأیید قرار دادند. تجزیه تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از تکنیک‌های آماری در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام گرفت. در سطح آمار توصیفی از شاخص‌های فراوانی، درصد، میانگین و در سطح آمار استنباطی از آزمون‌های t تک متغیره استفاده شد.

همان‌گونه که پیش از این آوردیم، در پژوهش حاضر، برای مستندتر کردن یافته‌های پژوهش، با ۱۰ نفر از کارشناسان اعم از اساتید گروه‌های آموزشی زبان انگلیسی، برنامه‌ریزی درسی و روانشناسی دانشگاه‌های شهرهای مورد مطالعه، مصاحبه کردیم. برای مصاحبه، ۵ سؤال باز پاسخ تهیه شد. با توجه به این‌که مصاحبه از نوع نیمه سازمان‌یافته بود، برای روشن کردن و عمق بخشیدن به پاسخ‌ها، ضمن مصاحبه، سؤال‌های دیگری نیز پرسیدیم. داده‌های حاصل از مصاحبه با استفاده از روش مقوله‌بندی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج پژوهش

سؤال اول پژوهش: آیا از نظر دبیران زبان انگلیسی و کارشناسان شهرهای تهران، اصفهان، شیراز و کرمان زمینه‌های فرهنگی و روانی مناسب در جامعه برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی وجود دارد؟

جدول ۲. مقایسه میانگین نمره زمینه‌های فرهنگی و روانی مناسب در جامعه برای تحقق آموزش زبان

انگلیسی در دوره ابتدایی با میانگین فرضی ۳

P	df	t	Se	S	\bar{X}	مؤلفه پژوهشی
۰/۰۱	۳۱۳	۱۸/۱	۰/۰۳۱	۰/۵۶۱	۳/۵۸	روانی و فرهنگی و روانی

همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، زمینه‌های فرهنگی و روانی مناسب در جامعه برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی به طور معناداری بیش از سطح متوسط است ($P=0/01$). جهت بررسی بهتر وضعیت این مؤلفه، گویه‌های آن به طور دقیق‌تر در جدول ۳ مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصد نمرات گویه‌های مربوط به مؤلفه زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه

میانگین	جمع درصد گزینه‌های موافق و کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	بدون نظر	مخالف	کاملاً مخالف	طیف موارد
۳/۰۲	۴۶/۴	۲۰ ۶/۵	۱۲۳ ۳۹/۳	۲۸ ۹/۱	۱۲۰ ۳۹	۱۷* ۵/۵	آگاهی جامعه نسبت به اهمیت و ضرورت زبان انگلیسی کم است
۳/۶۷	۶۹/۸	۴۹ ۱۵/۹	۱۶۶ ۵۳/۹	۴۱ ۱۳/۳	۴۸ ۱۵/۶	۴ ۱/۳	جو عمومی جامعه از فراگیری زبان خارجی حمایت می‌کند
۳/۵۳	۴۵/۴	۵۰ ۱۶/۲	۹۰ ۲۹/۲	۱۰۸ ۳۵/۱	۵۴ ۱۷/۵	۶ ۱/۹	آگاهی افراد جامعه به این‌که افزایش زمان آموزش موجب افزایش بازدهی آموزشی می‌شود
۴/۱۹	۷۹/۱	۱۰۷ ۳۴/۸	۱۳۶ ۴۴/۳	۳۶ ۱۱/۷	۲۴ ۷/۸	۴ ۱/۳	به عنوان زبانی بیگانه کمتر مورد توجه دست اندرکاران نظام آموزشی قرار می‌گیرد
۳/۴۸	۵۸/۵	۵۹ ۱۹/۲	۱۲۱ ۳۹/۳	۴۶ ۱۴/۹	۷۳ ۲۳/۷	۹ ۲/۹	شرایط برای ایجاد تغییر در فرایند آموزش زبان انگلیسی به دلیل وجود افت تحصیلی در درس زبان فراهم است
۳/۵۴	۵۰/۵	۵۹ ۱۹/۲	۹۶ ۳۱/۳	۱۰۸ ۳۵/۲	۴۰ ۱۳	۴ ۱/۳	زبان انگلیسی اعتبار و جایگاه اجتماعی خوبی دارد
۴/۴۸	۹۲/۵	۱۸۷ ۶۰/۹	۹۷ ۳۱/۶	۱۰ ۳/۳	۱۲ ۳/۹	۱ ۰/۳	والدین تحصیل کرده تمایل بیشتری به پذیرش این طرح دارند
۲/۹۹	۳۹/۲	۵۳ ۱۷/۲	۳۷ ۱۲	۸۹ ۲۸/۹	۱۱۳ ۳۶/۷	۱۶ ۵/۲	افراد جامعه از میزان زمان آموزش زبان انگلیسی در کشورهای دیگر آگاهند
۳/۵۸							میانگین

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد بیشترین درصد گزینه‌های «موافق» و «کاملاً موافق» به ترتیب مربوط به گویه‌های «والدین تحصیل کرده تمایل بیشتری به پذیرش این طرح دارند» با ۹۲/۵ درصد ($\bar{X} = 4/48$)، گویه «زبان انگلیسی به عنوان زبانی بیگانه کمتر مورد توجه دست اندرکاران نظام آموزشی قرار می‌گیرد» با ۷۹/۱ درصد ($\bar{X} = 4/19$) و گویه «جو عمومی جامعه از فراگیری زبان خارجی حمایت می‌کند» با ۶۹/۸ درصد ($\bar{X} = 3/67$) است. کمترین درصد نیز به گویه‌های «افراد جامعه از میزان زمان آموزش زبان انگلیسی در کشورهای دیگر آگاهند» با ۳۹/۲ درصد ($\bar{X} = 2/99$) و «آگاهی افراد جامعه به این‌که افزایش زمان آموزش موجب افزایش بازدهی آموزشی می‌شود» با ۴۵/۴ درصد ($\bar{X} = 3/53$) اختصاص داشته‌اند. به علاوه، به غیر از گویه «افراد جامعه از میزان زمان آموزش زبان انگلیسی در کشورهای دیگر آگاهند»، میانگین دیگر گویه‌ها به طور معناداری بیشتر از سطح متوسط است. خلاصه نظر مصاحبه شونده‌ها در خصوص سؤال فوق، در جدول ۴ می‌شود.

جدول ۴. توزیع فراوانی و درصد پاسخ مصاحبه شوندگان در خصوص مؤلفه اول پژوهش

زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه		گرایش افراد جامعه کاملاً مثبت است		مسئولان و اولیاء مدارس نیاز به توجه دارند		در صورت آموزش و فرهنگ‌سازی ایجاد زمینه مثبت، آسان است	
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۷	۷۰	۲	۲۰	۱	۱۰		

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد ۷۰ درصد (۷ نفر) از افراد مصاحبه شونده معتقدند در حال حاضر زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه برای پذیرش آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی کاملاً مناسب است و آمادگی لازم وجود دارد.

سؤال دوم پژوهش: آیا از نظر دبیران زبان انگلیسی و کارشناسان شهرهای تهران، اصفهان، شیراز و کرمان دانش آموزان ابتدایی ظرفیت و توان یادگیری زبان انگلیسی را در این دوره دارند؟

جدول ۵. مقایسه میانگین نمره ظرفیت و توان دانش آموزان برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی

مؤلفه پژوهشی	\bar{X}	S	Se	t	df	P
ظرفیت و توان پذیرش دانش آموزان	۴/۲۶	۰/۵۲۹	۰/۰۳	۴۱/۸۱	۳۱۳	۰/۰۰۱

همانگونه که جدول ۶ نشان می‌دهد، درصد گزینه‌های «موافق» و «کاملاً موافق» در هفت گویه از مجموع ۹ گویه مربوط به این مؤلفه، بیش از ۷۰ درصد می‌باشد. بیشترین درصد گزینه‌های «موافق» و «کاملاً موافق» به گویه‌های «میزان یادگیری کودکان در این سن مؤثرتر و پایدارتر است» با $97/1$ درصد ($\bar{X} = 4/66$) و «آغاز آموزش زبان از سنین پایین مشکل ساز نیست» با $96/7$ درصد ($\bar{X} = 4/65$) تعلق دارد. کمترین درصد نیز به گویه‌های «عملکرد موفقیت‌آمیز فراگیران در سنین پایین در موفقیت آنان در تحصیلات عالیه مؤثر است» با $48/5$ درصد ($\bar{X} = 2/35$) و «اگر آموزش زبان زود آغاز نشود تلفظ فراگیران مانند افراد بومی نخواهد شد» با 62 درصد ($\bar{X} = 3/67$) تعلق دارد. به علاوه به غیر از گویه «عملکرد موفقیت‌آمیز فراگیران در سنین پایین در موفقیت آنان در تحصیلات عالیه مؤثر است»، میانگین دیگر گویه‌ها به طور معناداری بیشتر از سطح متوسط است.

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد پاسخ مصاحبه‌شوندگان در خصوص مؤلفه دوم پژوهش

ظرفیت و توان یادگیری دانش‌آموزان		ظرفیت و توان کودکان (زیر ۱۰ سال) برای آموزش زبان انگلیسی در حد پائینی است.		ظرفیت و توان کودکان (زیر ۱۰ سال) برای یادگیری زبان انگلیسی در حد بالایی است	
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۲۰	۲	۱۰	۱	۷۰	۷

یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد ۷۰ درصد (۷ نفر) مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که فراگیران پیش از سن ده سالگی، ظرفیت و توان ذهنی یادگیری آموزش زبان خارجی را دارند.

بررسی سؤال‌های کوتاه پاسخ پرسشنامه و سؤالات مصاحبه‌ها

پژوهش حاضر علاوه بر گویه‌ها که برای بررسی و تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های پژوهش تهیه و اجرا کرد، برای اطلاع از میزان موافقت دبیران با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی و پایه مناسب برای آغاز آن، دو سؤال کوتاه پاسخ نیز در انتهای پرسشنامه مطرح نمود. مشابه همین سؤالات در انتهای مصاحبه‌ها، از کارشناسان پرسیده شد. ابتدا نظر دبیران درباره سؤالات کوتاه پاسخ پرسشنامه تحلیل شد و سپس نظر مصاحبه‌شونده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. سؤال اول

کوتاه پاسخ این بود که «آیا موافق آغاز آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی هستید یا خیر»؛ پاسخ افراد در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸. توزیع موافقت دبیران با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی

مؤلفه	پاسخ	فراوانی	درصد
موافقت با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی	بلی	۳۰۲	۹۹
	خیر	۳	۱
	جمع	۳۰۵	۱۰۰

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد ۹۹ درصد (۳۰۲ نفر) از دبیران مورد مطالعه، با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی موافق بوده‌اند و تنها یک درصد آن‌ها با این امر موافقت نداشتند.

دومین سؤالی که به صورت کوتاه پاسخ از همه شرکت‌کنندگان در پژوهش پرسیده شد این بود که «مناسب‌ترین پایه برای آغاز آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی را چه پایه‌ای می‌دانید». خلاصه نظر دبیران جدول ۹ آمده است.

جدول ۹. توزیع نظر دبیران درخصوص مناسبترین پایه آغاز آموزش زبان در دوره ابتدایی

مؤلفه	پایه	فراوانی	درصد
مناسبترین پایه تحصیلی برای شروع آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی	اول	۱۱۰	۳۶/۵
	دوم	۴۳	۱۴/۳
	سوم	۸۶	۲۸/۶
	چهارم	۵۱	۱۶/۹
	پنجم	۱۱	۳/۷
	جمع	۳۰۱	۱۰۰

یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد ۳۶/۵ درصد از دبیران، مناسب‌ترین پایه آغاز آموزش زبان خارجی را پایه اول، ۲۸/۶ درصد پایه سوم، ۱۶/۹ درصد پایه چهارم، ۱۴/۳ درصد پایه دوم و

۳/۷ درصد پایه پنجم دانسته اند. نظر مصاحبه شوندگان در رابطه با پایه مناسب برای آغاز آموزش زبان انگلیسی در جدول ۱۰ ارائه شده است.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی و درصد پاسخ به سؤالات مصاحبه توسط مصاحبه شوندگان

با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی موافق نیستیم		با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی موافق هستیم		مؤلفه‌ها	سؤال
				فراوانی	
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	۱. موافقت با آغاز آموزش زبان انگلیسی	
۱۰	۱	۹۰	۹		
با آغاز آموزش زبان از پایه اول موافق هستیم		با آغاز آموزش زبان از پایه سوم ابتدایی یا بالاتر موافق هستیم		۲. پایه مناسب برای آغاز آموزش زبان انگلیسی	
۲۰	۲	۸۰	۸		

نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد ۹۰ درصد (۹ نفر) از مصاحبه شوندگان با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی موافق‌اند و ۱۰ درصد (۱ نفر) با آن مخالف هستند. همچنین، در رابطه با پایه مناسب برای آغاز آموزش زبان انگلیسی، ۸۰ درصد (۸ نفر) از مصاحبه شوندگان برخلاف دبیران، مناسب‌ترین پایه را برای آغاز آموزش زبان انگلیسی در شرایط فعلی، پایه سوم ابتدایی یا بالاتر بیان کردند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد زمینه‌های فرهنگی و روانی مناسب برای تحقق آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی بیش از سطح متوسط است. بیشتر افراد مصاحبه شونده (۷۰ درصد) نیز معتقد بودند در حال حاضر زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه کاملاً مثبت است و آمادگی لازم برای آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی وجود دارد.

پژوهشی که به بررسی زمینه‌های فرهنگی و روانی آموزش زبان انگلیسی در کشور پردازد، مشاهده نکردیم؛ در تکمیل و تبیین این مطلب باید گفت اهدافی مانند پیشرفت در تحصیل، شغل،

امکان مهاجرت به خارج از کشور، درک بهتر متون درسی در دانشگاه‌ها و توانایی استفاده از متون خارجی و بهره‌گیری از ماهواره و اینترنت از یک طرف و ظهور پدیده جهانی شدن و به تبع آن ضرورت توانایی برقراری ارتباطات علمی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی با سایر ملل دنیا، موجب شده است افراد جامعه بیش از پیش به اهمیت این زبان بین‌المللی پی ببرند و برای تقویت توانش ارتباطی خود تلاش کنند.

به علاوه، افراد جامعه با مشاهده آموزش زبان انگلیسی در دوره ابتدایی در سایر کشورها، به اهمیت این مسئله و عملی بودن آن کاملاً آگاهی یافته‌اند. شاهد این مدعا نیز تعداد زیاد متقاضیان فراگیری زبان انگلیسی در شهرها است که با استقبال از مؤسسات خصوصی آموزش زبان، آن هم از مقاطع پایین، ضرورت توجه به آغاز آموزش زبان انگلیسی را در دوره ابتدایی، بیش از پیش آشکار کرده است.

بیشترین درصد گزینه‌های «زیاد» و «بسیار زیاد» در خصوص گویه‌های مؤلفه اول، به گویه‌های «والدین تحصیل کرده تمایل بیشتری به پذیرش این طرح دارند» و «زبان انگلیسی به عنوان زبانی بیگانه کمتر مورد توجه دست‌اندرکاران نظام آموزشی است» مربوط است و کمترین درصد نیز به گویه‌های «افراد جامعه از میزان زمان آموزش زبان انگلیسی در کشورهای دیگر آگاهند» و «آگاهی افراد جامعه به این‌که افزایش زمان آموزش موجب افزایش بازدهی آموزشی می‌شود» اختصاص دارد؛ بنابراین استنباط می‌شود که یکی از دلایل بی‌توجهی به آموزش این زبان در دوره ابتدایی تا حدودی ناآگاهی افراد جامعه از وضعیت آموزش زبان در سایر جوامع است.

یافته‌های پژوهش در خصوص مؤلفه دوم نشان داد ظرفیت و توان دانش‌آموزان برای آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی به طور معناداری بیش از سطح متوسط است. ۹۰ درصد (۹ نفر) از متخصصان نیز ظرفیت و توان یادگیری زبان را در فراگیران زیر ۱۰ سال تأیید کرده‌اند؛ فقط ده درصد (۱ نفر) افراد با این امر مخالف بودند. این نتایج با یافته‌های هارت و همکاران (۱۹۹۸)، استیپک و همکاران (۱۹۹۸)، هافمن و اسپیر (۲۰۰۰)، مارکون (۱۹۹۹)، استیپک و همکاران (۱۹۹۸)، جونز و کولو (۱۹۹۹) و مارکون (۱۹۹۹) همخوان است. به علاوه، یافته‌های کمالی (۱۳۸۴)، میلز (۱۹۹۸)، مارکوس (۱۹۹۸) و داعاد (۲۰۰۱) که همگی بر موفقیت‌آمیز بودن آموزش زبان در سنین اولیه اشاره داشتند، در یک راستا قرار دارد.

تجزیه و تحلیل گویه‌های مربوط به مؤلفه «زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه» نشان داد با توجه

به این که بیشترین درصد گزینه‌های «زیاد» و «بسیار زیاد» به گویه‌های «میزان یادگیری کودکان در این سن مؤثرتر و پایدارتر است» و «آغاز آموزش زبان از سنین پایین مشکل ساز نیست» مربوط است، به نظر می‌رسد از نظر دبیران آغاز آموزش زبان از سنین پایین، برای دستیابی فراگیران به توانایی برقراری ارتباط کارآمد از طریق زبان انگلیسی، ضرورت دارد.

کمترین درصد نیز به گویه‌های «عملکرد موفقیت آمیز فراگیران در سنین پایین در موفقیت آنان در تحصیلات عالیه مؤثر است» و «اگر آموزش زبان زود آغاز نشود، تلفظ فراگیران مانند افراد بومی نخواهد شد»، تعلق دارد. به نظر می‌رسد قبول یا رد چنین آرائی به بررسی‌های بیشتری نیازمند است.

نتایج پژوهش در ارتباط با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی نشان داد ۹۹ درصد از دبیران مورد مطالعه، با آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی موافق بودند و تنها یک درصد آن‌ها با این امر موافقت نداشتند. این نتایج با یافته‌های باچرم (۲۰۰۷)، چان (۲۰۰۶)، هسیه (۲۰۰۶)، سونگوک (۲۰۰۵)، عبادی (۱۳۸۳) و ال درویش (۲۰۰۶) که همگی بیانگر لزوم آغاز آموزش زبان از دوره ابتدایی است، همخوانی دارد.

یافته‌های پژوهش در مورد پایه مناسب برای آغاز آموزش زبان انگلیسی، نشان داد ۳۶/۵ درصد از دبیران مناسب‌ترین پایه آغاز آموزش را پایه اول، ۲۸/۶ درصد پایه سوم، ۱۶/۹ درصد پایه چهارم، ۱۴/۳ درصد پایه دوم و ۳/۷ درصد پایه پنجم دانسته‌اند. با توجه به این که نتایجی به دست آمده، تاحدودی پراکندگی آراء را نشان می‌دهد، به نظر می‌رسد در این زمینه به بررسی‌های بیشتری نیاز است. البته آموزش زبان در کشورهای تایوان (چان، ۲۰۰۶)، تایلند (هسیه، ۲۰۰۶) و کره جنوبی (سونگوک، ۲۰۰۵) از پایه سوم ابتدایی آغاز می‌شود.

کارشناسان معتقدند دلایلی از قبیل جلوگیری از تداخل زبان دوم با زبان مادری، کامل شدن الفبای زبان مادری در سال اول و نهادینه شدن آن در سال دوم، آمادگی ذهنی کودک برای تقلید و تشخیص آواها، رشد عاطفی نسبی کودک و انطباق با محیط مدرسه، موجب می‌شود تا پایه سوم ابتدایی (۹ تا ۱۰ سالگی) زمان مناسب آغاز آموزش زبان باشد.

لزوم افزایش زمان فراگیری زبان و با توجه به این که برخی خواص فیزیولوژیکی انسان برای فراگیری زبان در بزرگسالی از دست می‌رود و از آن جا که بر اساس نتایج این پژوهش زمینه‌های

فرهنگی و روانی جامعه و ظرفیت و توانایی یادگیری زبان در فراگیران وجود دارد، پیشنهاد می‌شود آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی آغاز شود.

هرچند زمینه‌های فرهنگی و روانی برای آموزش زبان انگلیسی در کشور وجود دارد، اما تلاش برای بستر سازی فرهنگی مناسب جهت آگاهی والدین، معلمان، مدیران و انجمن اولیا و مربیان از طرح آغاز آموزش زبان انگلیسی از دوره ابتدایی مؤثر است. استفاده از تجارب کشورهای دیگر بسیار مفید می‌باشد. هم‌چنین، نهادها یا مؤسساتی که متولی سیاست‌گذاری و هدایت تلاش‌های مربوط به زبان در کشور هستند، باید با بررسی دقیق‌تر وضعیت فعلی آموزش زبان انگلیسی در کشور و توجه به مقتضیات کنونی جامعه و ضرورت توانایی برقراری ارتباط مؤثر شهروندان با سایر ملل دنیا در عصر جهانی شدن، در راستای تغییر «آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی» به «آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم» اقدام کنند.

منابع

- بیرمی پور، علی. (۱۳۸۵). ارزشیابی برنامه درسی زبان انگلیسی دوره متوسطه، پایان نامه کارشناسی ارشد، اصفهان: دانشگاه اصفهان.
- عبادی، رحیم. (۱۳۸۳). یادگیری الکترونیکی و آموزش و پرورش، تهران: آفتاب مهر.
- عنانی سراب، محمدرضا. و زارعی نیستانک، شهلا. (۱۳۷۵). مطالعه تطبیقی عامل زبان در آموزش زبان انگلیسی در چند کشور، رشد آموزش زبان، شماره ۴۱، صص ۱۷-۱۲.
- قاسمی، پروش. (۱۳۷۵). بررسی محتوای کتاب‌های درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی تحصیلی بر اساس نظر دبیران و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- کمالی، بهناز. (۱۳۸۴). زبان شناسی و آموزش و پرورش (۲)، تهران: انتشارات مدرسه.
- محمدآبادی، ابوالقاسم. (۱۳۷۳). بررسی عوامل مؤثر در افت درسی زبان انگلیسی دوره متوسطه استان کرمان، اداره کل آموزش و پرورش استان کرمان، شورای تحقیقات.

Al- Darwish, S. (2006). **An investigation of teacher's perceptions of the English language curriculum in Kuwait elementary schools**, Retrieved from, <http://www.lib.umi.com>.

Asher, J., & Garcia, R. (1982). The optimal age to learn a foreign language. In Krashen, S. D., Scarcella, R. C., & Long, M. H. (Eds.), **Child-adult differences in second language acquisition** (pp. 3-12), Rowley, MA: Newbury House publishers, Inc.

Bacherman, D. M. (2007). **The use of students first language in second-language learning in a computer-based environment**, Retrieved from, <http://www.lib.umi.com>.

Chang, J. (2006). Globalization and English in China's higher education, **world Englishes**, 25 (3&4), 513.

Chaparro, E. A. (2006). **Monitoring the early literacy skills of English language learners in kindergarten and first grade**, Retrieved from, <http://www.lib.umi.com>.

Chun, CH. C. (2006). **Language in education planning and bilingual education at the elementary school in Taiwan**, Retrieved from, <http://www.lib.umi.com>.

Da`ad, N. (2001). **Second language study in elementary schools**, SanFrancisco: 8(3), 21-23.

Donato, R. (2000). Socio cultural contributions to understanding the foreign and second language classroom, In Lantolf, J. P., editor, **Socio cultural theory and second language learning**, pp: 27-50.

Donovan, M. S., & Cross, C. T. (2001). **Minority students in special and gifted education**, Washington D C: National Academy Press.

Eurydice (2001). **Foreign language teaching in schools in Europe**, Eurydice European Unit: Belgium.

Hart, C. H., Burts, D. C., Durland, M. A., Charlesworth, R., DeWulf, M., & Fleege, O. O. (1998). Stress behaviors and activity type participation of preschoolers in more and less developmentally appropriate classrooms: SES and sex differences, **Journal of Research in Children Education**, 12,176-196.

Hsieh, M. F. (2006). **Power, system, instruction and quality of early children English language education in Taiwan**, Retrieved from, <http://www.lib.umi.com>.

umi.com.

Huffman, L. R., & Speer, P. W. (2000). Academic performance among at-risk children: The role of developmentally appropriate practices, **Early Childhood Research Quarterly**, **15(2)**, 167-184.

Jones, I., & Cullo, D. (1999). Differential social and academic effects of developmentally appropriate practices and beliefs. **Journal of Research in Childhood education**, **14 (3)**, 26-35.

Ko, K. S. (1993). The trend of elementary English education in the world and the issues, **English Teaching**, **46**, 165-187.

Lantolf, J. P. (2000). **Socio cultural theory and second language learning**, Oxford: Oxford University Press.

Lantolf, J. P., & Apple, G. (1994). **Vygotskian approaches to second language research**, Norwood, NJ: Ablex Press.

Marcon, R. A. (1999). Differential impact of preschool model on development and early learning of inner-city children, A three-cohort, **Developmental Psychology**, **35**, 358-376.

Marcos, K. (1998). Learning a second language, what parents need to know, **Our Children** **24(1)**, 32-33.

Martinez-Pones, M. (2002). Parental influences on children's academic self-regulatory development, **Theory into Practice**, **41(2)**, 126-131.

Marzano, R. (2000). **A new era of school reform: Going where the research takes us**, Aurora, CO: mid-continent research for education and learning.

Mills, R. (1998). Development of program and individual student evolution models for foreign language in the elementary school, **ERIC clearinghouse on linguistics and languages (Eric No. ED 421506)**.

Organization of Children Welfare (2002), **A report of current status of learning English during early childhood**. Retrieved from, <http://www.cylaw.org.tw>.

Oyama, S. (1979). A sensitive period for the acquisition of a nonnative phonological system. In Krashen, S. D., Scarcella, R. C., & Long, M. H. (Eds.),

Child-adult differences in second language acquisition (pp. 22-38), Rowley, MA: Newbury House Publishers, Inc.

Sajith, S. (2005). *Lingua franca or cultural intruder? The Arab News*, Retrieved from, www.arabnews.com.

Soung, Ok, S. (2005). **Globalization and English language education in Korea: communicative competence in English as an international language through private sector education**, Retrieved from, <http://www.lib.umi.com>.

Stigler, J. W. & Hiebert, J. (1999). **The teaching gap: Best ideas from world's teachers for improving education in the classroom**. New York: Free press.

Stipek, D. J., Feiler, R., Byler, P., Ryan, R. Milburn, S., & Salmon, J. M. (1998). Good beginnings: What differences does the program make in preparing young children for school? **Journal of Applied Developmentally Psychology, 19(1), 41-66.**

Wood, C. (2002), Parent-child pre-school activities can affect the development of literacy Skills, **Journal of Research in Reading, 25(3), 241-258.**